

Copyright © 2022 T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı
<http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/>
 Gençlik Araştırmaları Dergisi • Aralık 2022 • 10(28) • 111-126

ISSN 2791-8157
 Başvuru | 10 Kasım 2021
 Kabul | 6 Temmuz 2022

Spor Bilimlerinde Öğrenim Gören Üniversite Öğrencilerinin Kariyer Farkındalıklarının İncelenmesi: Karadeniz Bölgesi Örneği*

Oğulcan Güner**

Serkan Hacıcaferoğlu***

Öz

Bu araştırmanın amacı; üniversitelerde spor bilimleri alanında lisans düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin kariyer farkındalık düzeylerinin bazı demografik değişkenlere göre incelenmesidir. Araştırmada genel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini Karadeniz bölgesi sınırları içerisinde yer alan devlet üniversitelerinde, 2020-2021 eğitim öğretim yılı içerisinde spor bilimleri alanında öğrenim gören 6067 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma örneklemini ise evrenden basit tesadüfi yöntemle seçilmiş olan 1374 gönüllü öğrenci oluşturmaktadır. Katılımcıların kariyer farkındalıklarını ölçmek için Sunay ve Yaşar (2019) tarafından geliştirilen “Mesleki Kariyer Farkındalık Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmamızda normal dağılım gösteren verilerin incelenmesinde; betimsel analizler, bağımsız örneklem t testi (Independent sample T test) ve tek yönlü varyans analizi (One-way ANOVA) kullanılmıştır. Anlamlı farklılıkların bulunduğu ikiden fazla gruplar arasındaki karşılaştırmalarda Post-Hoc testlerinden Scheffe ve Tamhane’s T2 kullanılmıştır. İstatistiki açıdan anlamlılık derecesi Alpha (α), yanılma düzeyi ise $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir. Araştırmada katılımcı öğrencilerin mesleki kariyer farkındalık ölçeğine vermiş oldukları cevaplardan hareketle; ölçeğin alt boyutları olan mesleki gelişim yatkınlığı, mesleki hazır bulunma, mesleki bilinç ve mesleki özgüven alt boyutlarında orta üstü ve yüksek düzeyde kariyer farkındalıklarının olduğu görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin mesleki kariyer farkındalıkları; aile aylık geliri, mezuniyet sonrası yönelmeyi düşündükleri çalışma alanı ve spor yapma durumları değişkenlerine göre ölçeğin tüm alt boyutlarında anlamlı farklılık gösterirken; cinsiyet, yaş, okudukları bölüm ve sınıf değişkenlerine göre ölçeğin tüm alt boyutlarında anlamlı farklılık göstermediği saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Spor, Kariyer, Farkındalık, Öğrenci.

* Bu makale “Spor Bilimlerinde Öğrenim Gören Üniversite Öğrencilerinin Kariyer Farkındalıklarının İncelenmesi: Karadeniz Bölgesi Örneği” başlıklı tez çalışmasından türetilmiştir.

** Arş. Gör., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Yöneticiliği Bölümü, ogulcan.guner@erdogan.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4880-3166

*** Doç. Dr., İstanbul Teknik Üniversitesi, Beden Eğitimi Bölümü, Ayazağa Kampüsü, Maslak/İstanbul, hacicaferoglus@itu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8301-304X

Abstract

The purpose of the current study is to examine the career awareness levels of undergraduate students in sports sciences according to some demographic variables. The general survey model was used in the study. The population of the research consists of 6067 students studying in the field of sports sciences in the state universities located within the borders of the Black Sea region in the 2020-2021 academic year. The research sample consists of 1374 volunteer students selected from the population with the simple random method. The "Vocational Career Awareness Scale" developed by Sunay and Yaşar (2019) was used to measure the career awareness of the participants. In the examination of the data showing normal distribution, descriptive analyses, independent sample t test and one-way analysis of variance (One-way ANOVA) were used. In comparisons between more than two groups with significant differences, Post-Hoc tests Scheffé and Tamhane's T2 were used. The statistical significance level was accepted as Alpha (α), and the error level was accepted as $p < 0.05$. From the answers given by the participating students to the professional career awareness scale; it was found that they had medium and high levels of career awareness in the following sub-dimensions of the scale; professional development aptitude, professional readiness, professional consciousness and professional self-confidence. In addition, while the students' professional career awareness was found to vary significantly depending on the variables of family monthly income, the field of study they intend to focus on after graduation and their status of doing sports in all the sub-dimensions of the scale, it was found to not vary significantly depending on the variables of gender, age, department and grade level.

Keywords: Sport, Career, Awareness, Student.

Giriş

Kariyer Kavramı

Kariyer insanların yaşantıları içerisinde birçok unsura ömür boyu etkisi olabilen, son derece geniş bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Kariyer insanların yalnızca çalışmaları ile ilgili boyutları değil, genel anlamda hayattaki hedefleri, arzuları ve istekleri gibi boyutları da kapsamaktadır (Akkoç, 2012). Geçmiş dönemlerde kariyer kavramının geleneksel bir anlayış çerçevesinde değerlendirildiği söylenebilir. Ancak yenilenen hayat şartlarına göre bu anlayış değişime uğramış ve kariyer kavramı farklı şekillerde tanımlanmıştır. Geçmişte kariyer kavramı; yalnızca hiyerarşik bir çerçevede ele alınmış ve kurum içerisinde daha iyi bir iş pozisyonuna yükselme şeklinde tanımlanmıştır (Zamir, 2018). Günümüzde ise kariyer; kişinin yaşamı süresince üstlendiği tüm roller (Super, 1980), iş hayatı süresince zamanla oluşan bilgi birikimi ve beceri gelişimi (Carson ve Bedeian, 1994), çalışma ortamında edindiği tüm deneyimler (Arthur ve Rousseau, 1996; Hall vd., 2004) gibi çeşitli ifadelerle tanımlanmaktadır.

Kariyer tanımının genişlemesinde, kavram üzerine araştırmacılar tarafından geçmişten günümüze ortaya koyulan çeşitli teorilerin önemli etkisi olduğu söylenebilir. Bu teoriler, kavram üzerinde odaklandıkları boyutlar bakımından "özellik-tip odaklı, yaşam döngüsü odaklı ve özel odaklı" olmak üzere üç kategori altında değerlendirilebilmektedir (Sharf, 2013).

Özellik - Tip Odaklı Teoriler

Frank Parsons 1909 yılında yayınlanan "Choosing a Vocation" isimli meslek seçimine dair unsurları içeren kitabında özellik-faktör teorisini geliştirmiştir. Özellik-Faktör Teorisi, iş görenlerin kişisel

özelliklerinin ve çalışma özelliklerinin değerlendirilmesini belirtir (Sharf, 2013). Parsons'a göre; bireylerin kendilerini tanımaları, mesleğe dair yeterli bilgiye sahip olmaları ve bu iki unsur arasında ilişkiler kurabilmeleri meslek seçiminin üç temel unsurunu oluşturmaktadır. (Parsons, 1909). Edgar Schein ortaya koyduğu “kariyer çapaları” isimli teorisinde, kariyer çapalarını; bireylerin bilgi ve becerileri, birincil değerleri, duygu ve talepleri gibi özellikleri kapsamında algıladıkları benlikleri olarak ifade etmektedir (Schein, 1980). Schein kariyer çapalarını “teknik ve fonksiyonel yeterlik”, “yönetimsel yeterlik”, “otonomi ve bağımsızlık”, “güvenlik ve istikrar”, “girişimcilik ve yaratıcılık”, “hizmet ve adanmışlık”, “meydan okuma”, “yaşam tarzı” olarak sekiz başlıkta incelemektedir (Schein, 1990). John L. Holland “mesleki kişilik teorisi” ile meslekleri, modelleri ve kişilik tipleri bakımından incelemiştir. Holland'a göre realist, araştırmacı, sanatkâr, sosyal, müteşebbis ve gelenekçi olmak üzere altı adet mesleki model bununla birlikte realist, araştırmacı, sanatkâr, sosyal, müteşebbis ve gelenekçi olmak üzere bu meslek modellerine uyumlu altı adet kişilik tipi bulunmaktadır (Holland, 1997).

Yaşam Döngüsü Odaklı Teoriler

Linda S. Gottfredson ortaya koyduğu “sınırlama teorisinde”, bireylerin kariyer gelişimlerinde cinsiyet ve toplumsal sınıf farklarını, bu farkların ne gibi engellere sebep olduğunu araştırmıştır. Gottfredson'a göre bireylerin kariyer tercihlerinde belirleyecekleri meslek gruplarındaki alternatiflerin azlığı, sınırlama olarak kabul edilmektedir (Gottfredson, 2002; Leung, 2008). Ginzberg ve arkadaşları tarafından geliştirilen bir diğer teori ise meslek seçimi teorisi olarak adlandırılmaktadır. Ginzberg ve arkadaşları kariyer seçimini, bireylerin gelişimleri ile bağlantılı olan bir süreç olarak görmekte ve bu süreci hayal kurma dönemi, deneme dönemi, gerçekçilik dönemi olarak üç aşamada açıklamaktadır (Osipow ve Fitzgerald, 1996). Ginzberg'in öğrencisi olan Donald E. Super hocası ve arkadaşlarının geliştirdiği teoriyi analiz etmiştir ve “seçim” terimi yerine “geliştirme” teriminin kullanılması gerektiğini öne sürerek mesleki gelişim teorisini ortaya koymuştur. Ona göre seçim, sadece tercihleri kapsar ve farklı yaş dönemlerine göre farklı anlamlara gelir, ancak geliştirme kariyer seçimi, uyumu ve ilerlemesi gibi daha fazla unsuru ve daha geniş yaş dönemlerini kapsar (Super, 1953).

Özel Odaklı Teoriler

1980'li yıllarda kullanılmaya başlanan Sosyal Bilişsel Kariyer Teorisi; mesleki ve akademik isteğin artmasını, bireylerin kariyer tercihlerini yapmalarını, öğrenim ve kariyer başarısı ile başarının devamlılığını sağlamayı hedefleyen üç boyutlu fakat birbirileri ile ilişkili kariyer ilerleme biçimi sergilemektedir. Bu biçim ise; öz yeterlik, sonuç beklentileri ve kişisel hedefler olmak üzere farklı unsurlara vurgu yapan üç temel değişken etrafında şekillenmektedir (Leung, 2008). Krumboltz ve arkadaşları ise sosyal öğrenme teorisini geliştirerek bireylerin öğrenim, mesleki donanım gibi özelliklerini nasıl kazandıklarına ve kariyer tercihlerini nasıl belirlediklerine açıklık getirmeyi amaçlamışlardır. Krumboltz ve arkadaşlarına göre; “genetik miras ve özel beceriler”, “çevresel koşullar ve etkinlikler”, “bilgi birikimi” ve “görev yaklaşım becerileri” olmak üzere kariyer kararı vermede etkili olan dört adet unsur bulunmaktadır (Krumboltz vd., 1976).

Mesleki Kariyer Farkındalığı

Mesleki kariyer farkındalığı, kişilerin zekâ ve yeteneklerinin mesleki başarılarına ve kariyer yönetimlerine katkı sağlayan unsurlar olarak ele alınan, birçok alanda değerlendirilen bir kavramdır (Wiroterat, 2013). Ayrıca mesleki kariyer farkındalığı, mesleki hazır bulunuşluk, deneyim ve beklenti gibi çeşitli kavramlarla ilişkisi olan bir değişken olarak değerlendirilmektedir (Algadheeb, 2015). Mesleki kariyer farkındalığı içerisinde meslek grupları hakkında bilgileri, iş için gerekli beceri ve tecrübeleri, mesleki seçimleri, bireylerin ihtiyaçları ve beklentileri gibi birçok kavramı barındırdığından mesleki gelişim bakımından son derece önemlidir (Nasir ve Lin, 2013). Hayatlarının erken dönemlerinde meslek ve kariyer yönelimlerine sahip olmayan bireyler, gelecekte yapacakları iş tercihlerinde sorunlar yaşamaktadır (Biol, 2013). Meslek ve kariyer planlanması üzerine farkındalığın oluşmasını sağlayacak programlardaki eksikliklerin, bireylerin bu durumlar ile karşılaşmasının altında yatan sebeplerden biri olduğunu söyleyebiliriz (Algadheeb, 2015).

Sporda Kariyer

Günümüzde son derece büyük bir endüstri olarak da değerlendirilen spor, bireyler için oldukça geniş meslek ve kariyer seçenekleri sunmaktadır. Spor alanındaki kariyer seçenekleri, spor endüstrisi odaklı ve sporun içerdiği endüstriler odaklı olarak iki grupta değerlendirilebilir. Direkt olarak spor endüstrisi içerisindeki meslek gruplarına baktığımızda sporcu, antrenör, spor eğitimcisi ve yöneticisi gibi çalışma alanları karşımıza çıkmaktadır. Spor endüstrisi içerisinde yer alan endüstrilerde iş seçeneklerine baktığımızda ise sosyal medya, spor fotoğrafçılığı, spor yazarlığı, spor pazarlaması, menajerlik, fizyoterapistlik, spor avukatlığı, spor psikologluğu gibi birçok meslek alanı bulunmaktadır. Bireyler ayrıca spor bilimleri alanında eğitimlerine lisansüstü ve doktora düzeylerinde devam ederek akademik bir kariyer tercihinde de bulunabilmektedir.

Kariyer üzerine yapılmış araştırmalar sonucu ortaya koyulan teoriler içerisinde de yer verilen bireylerin özellikleri ve ilgi alanları, meslek gruplarından kendilerine uygun olana yönelmelerindeki etkenlerdendir. Bireyler spor alanında meslek tercihlerine yönelirken öncelikle spor içerisinde ilgilendikleri çalışma pozisyonu, bu çalışma pozisyonu içerisinde ise yapılan faaliyetlere ve sunulan iş imkânlarına dair bilgi sahibi olmalıdırlar. Bireyler bu bilgileri, ilgili mesleğe yönelik kariyer farkındalıkları ile edinmektedirler.

Hayatlarında meslek tercihlerini yapmaya en yakın dönemde olan üniversite öğrencilerinin kariyer farkındalığına sahip olmaları, doğru tercihlerde bulunabilmeleri gelecekleri için son derece önem arz etmektedir. Bu bağlamda araştırmada, üniversitelerin spor bilimleri alanlarında öğrenim gören öğrencilerin kariyer farkındalık düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırma nicel araştırma yöntemi kullanılarak yapılmış betimsel bir çalışmadır. Gerek fen bilimlerinde gerekse sosyal bilimlerde geleneksel olarak en yaygın biçimde kullanılan gelen araştırma yöntemleri 'nicel araştırma yöntemleri' olmuştur (Yıldırım, 1999).

Araştırma Modeli

Araştırmada nicel araştırma modellerinden genel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Genel tarama modeli, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü veya ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar, 2012).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu spor bilimleri alanında lisans düzeyinde öğrenim gören üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın evrenini Karadeniz bölgesi sınırları içerisinde yer alan devlet üniversitelerinde spor bilimleri alanında lisans düzeyinde öğrenim gören 6067 öğrenci oluşturmaktadır. Evren, araştırma sonuçlarının genellenmek istendiği elemanlar bütünüdür (Karasar, 2012). Araştırma örneklemi ise evrenden basit tesadüfi yöntemle seçilmiş olan 1374 gönüllü öğrenci oluşturmaktadır. Örneklem, belli bir evrenden, belli kurallara göre seçilmiş ve seçildiği evreni temsil yeterliği kabul edilen küçük kümedir (Karasar, 2012). Basit tesadüfi örnekleme, evrendeki tüm birimlere eşit olasılıkta seçim şansı tanıyarak, seçilen birimler ile örneklemin belirlendiği bir yöntemdir (Büyüköztürk vd., 2018).

Verilerin Toplanması

Araştırmada nicel veri toplama tekniklerinden anket tekniği kullanılmıştır. Anket, belli bir konuda tespit edilmiş hipoteze ya da sorulara bağlı olarak, bir evren ya da örnekleme oluşturan kaynak kişilere sorular yönelmek suretiyle sistemli veri toplama tekniğidir (Balcı, 2010). Araştırma anketi katılımcıların demografik özelliklerinin ölçüldüğü veri formu ve kariyer farkındalıklarının ölçüldüğü bir ölçekten oluşmaktadır. Araştırmada veriler, pandemi sürecinde olmamız dolayısıyla anketin katılımcılara çevrimiçi ortamlar aracılığıyla ulaştırılması sağlanmış ve veriler toplanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Anket tekniği kullanılarak verilerin toplandığı bu araştırmada veri toplama araçları; katılımcıların demografik özelliklerinin incelenmesinde, araştırmacı tarafından oluşturulan sosyodemografik veri formu ve kariyer farkındalıklarının ölçülmesinde, Sunay ve Yaşar (2019) tarafından geliştirilen "Mesleki Kariyer Farkındalık Ölçeği" olarak belirlenmiştir.

Mesleki Kariyer Farkındalık Ölçeği (MKFÖ)

Spor bilimleri alanında eğitim alan üniversite öğrencilerinin kariyer farkındalıklarını ölçmek amacıyla Sunay ve Yaşar (2019) tarafından geliştirilen ölçek 4 alt boyuttan (Mesleki Gelişim Yatkınlığı, Mesleki Hazır Bulunma, Mesleki Bilinç ve Mesleki Özgüven) oluşmaktadır. Ölçek içerisinde, Mesleki Gelişim Yatkınlığı alt boyutunda 6 madde, Mesleki Hazır Bulunma alt boyutunda 4 madde, Mesleki Bilinç alt boyutunda 4 madde ve Mesleki Özgüven alt boyutunda 4 madde olmak üzere toplam 18 madde bulunmaktadır. Ölçek içerisinde ters kodlanan herhangi bir madde bulunmamaktadır. Sunay ve Yaşar (2019) tarafından tüm ölçeğin iç tutarlılık katsayısı 0.92, alt boyutların ise; mesleki gelişim yatkınlığı 0.83, mesleki hazır bulunma 0.82, kariyer bilinci 0.80, mesleki özgüven 0.79 olarak hesaplanmıştır. Bu araştırmada ise tüm ölçeğin iç tutarlılık katsayısı 0.87 olarak, alt boyutların; mesleki gelişim yatkınlığı

0.78, mesleki hazır bulunma 0.75, kariyer bilinci 0.75, mesleki özgüven 0.69 olarak hesaplanmıştır. Mesleki Kariyer Farkındalığı Ölçeği içerisinde 5'li likert tipi ile derecelendirilen ifadeler yer almaktadır. Bu derecelendirmelerden elde edilen puanlama aşağıdaki formül ile belirlenerek farkındalık düzeyleri seçenek aralıklarıyla verilerek gerekli olan yorumlama yapılmıştır.

$$SA = \frac{EYD - EDD}{SS} = \frac{5 - 1}{5} = 0,8$$

Formül Açılımı	1) Kesinlikle katılmıyorum: 1.00-1.79/Düşük düzey
SA: Seçenek Aralığı	2) Katılmıyorum: 1.80-2.59/Orta altı düzey
EYD: En Yüksek Değer	3) Kararsızım: 2.60-3.39/Orta düzey
EDD: En Düşük Değer	4) Katılıyorum: 3.40-4.19/Orta üstü düzey
SS: Seçenek Sayısı	5) Tamamen katılıyorum: 4.20-5.00/Yüksek düzey

Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen verilerin analizi SPSS 25 istatistiksel paket programı kullanılarak yapılmıştır. Verilerin analizinde öncelikle tanımlayıcı istatistiksel metodlar (frekans, yüzde, ortalama, standart sapma vb.) uygulanmıştır. Daha sonra araştırmadan elde edilen verilerin normallik dağılımları incelenmiştir. Verilerin normallik dağılımlarını test etmek için basıklık-çarpıklık değerlerine bakılmış ve bu değerlerin -1,5 ve +1,5 arasında olduğu görülmüştür. Tabachnick ve Fidell (2013) çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1,5 ve -1,5 değerleri arasında olduğu durumlarda veri dağılımının normal dağılım olarak gerçekleştiğini ifade etmektedirler. Verilerin normal dağılım göstermesi dolayısıyla yapılan analizlerde parametrik testler uygulanmıştır. İki gruplar arasındaki karşılaştırmalarda bağımsız örneklem t testi (Independent sample T test), ikiden fazla gruplar arasındaki karşılaştırmalarda ise tek yönlü varyans analizi (One-way ANOVA) kullanılmıştır. Gruplar arasındaki karşılaştırmalarda anlamlı farklılık düzeyi $p < 0.05$ üzerinden değerlendirilmiştir. Anlamlı farklılıkların bulunduğu ikiden fazla gruplar arasındaki karşılaştırmalarda, bu farklılıkların kaynağını belirlemek amacıyla Post-Hoc testlerinden Scheffe ve Tamhane's T2 testleri kullanılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde araştırmaya katılan öğrencilerden elde edilen verilere ve bu verilere ilişkin istatistiksel bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular (N=1374)

Değişken	Demografik Özellik	Frekans	Yüzde %
Cinsiyet	Erkek	765	56
	Kadın	609	44
Yaş	18-21 arası	668	49
	22-24 arası	546	40
	25 ve üzeri	160	11

	Antrenörlük	337	25
Okudukları Bölüm	Beden Eğitimi Öğretmenliği	431	31
	Spor Yöneticiliği	485	35
	Rekreasyon	121	9
Okudukları Sınıf	1.sınıf	368	27
	2.sınıf	349	25
	3.sınıf	339	25
	4.sınıf	318	23
Aile Aylık Geliri	Asgari ücret ve altı	449	33
	Asgari ücret – 4000 TL arası	226	16
	4001 TL – 6000 TL arası	555	40
	6001 TL ve üzeri	144	11
Mezun Olduklarında Yönelmeyi Düşündükleri Çalışma Alanı	Antrenörlük	176	13
	Beden Eğitimi Öğretmenliği	651	47
	Spor Yöneticiliği	155	11
	Polislik/Askerlik	179	13
	Akademisyenlik	213	16
	Lisanslı olarak yapıyorum	592	43
Spor Yapma Durumu	Boş zaman geçirme amaçlı yapıyorum	623	45
	zYapmıyorum	159	12

Araştırmada yapılan betimsel istatistiklere göre katılımcıların 765'i erkek (%56), 609'u kadın (%44) öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin 668'i 18-21 yaş (%49), 546'sı 22-24 yaş (%40) aralığında, 160'ı ise 25 ve üzeri yaşta'dır (%11). Okudukları bölüme göre katılımcıların 337'si antrenörlük (%25), 431'i beden eğitimi öğretmenliği (%31), 485'i spor yöneticiliği (%35) ve 121'i rekreasyon (%9) bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin 368'i 1.sınıf (%27), 349'u 2.sınıf (%25), 339'u 3.sınıf (%25) ve 318'i 4.sınıf (%23) düzeyinde öğrenim görmektedir. Öğrencilerin ailelerinin aylık gelirine bakıldığında 449'unun asgari ücret ve altı (%33), 226'sının asgari ücret ile 4000 TL arasında (%16), 555'inin 4001 TL ile 6000 TL arasında (%40), 144'ünün 6001 TL ve üzerinde (%11) bir aylık gelire sahip oldukları belirlenmiştir. Mezun olduklarında öğrencilerin 176'sı antrenörlük (%13), 651'i beden eğitimi öğretmenliği (%47), 155'i spor yöneticiliği (%11), 179'u polislik/akademisyenlik (%13), 213'ü akademisyenlik (%16) çalışma alanına yönelmeyi düşünmektedir. Son olarak öğrencilerin 592'si (%43) lisanslı olarak, 623'ü boş zaman geçirme amaçlı (%45) spor yaparken, 159'u spor yapmamaktadır (%12).

Tablo 2. Cinsiyet Değişkenine Göre Katılımcıların Mesleki Kariyer Farkındalık Ölçeğine Verdikleri Yanıtlara İlişkin T-testi (N=1374)

Ölçek Alt Boyutları	Cinsiyet	N	Ort.	Ss.	t	p
Mesleki Gelişim Yatkınlığı	Erkek	765	3.60	.64	-2.95	.00*
	Kadın	609	3.70	.60		
Mesleki Hazır Bulunma	Erkek	765	4.03	.58	-1.13	.25
	Kadın	609	4.07	.65		
Mesleki Bilinç	Erkek	765	4.12	.58	-4.16	.00*
	Kadın	609	4.25	.48		
Mesleki Özgüven	Erkek	765	3.88	.59	1.66	.09
	Kadın	609	3.82	.61		

Araştırmaya katılan öğrencilerin mesleki kariyer farkındalık ölçeğine cinsiyet değişkenine göre verdikleri yanıtların puan ortalamalarında; mesleki hazır bulunma ve mesleki özgüven alt boyutlarında istatistiki açıdan anlamlı farkın olmadığı [$t(1374)=-1.13;1.66, p>.05$], mesleki gelişim yatkınlığı ve mesleki bilinç alt boyutlarında ise istatistiki açıdan anlamlı bir farklılığın olduğu [$t_{(1374)}=-2.95;-4.16, p<.05$], saptanmıştır. T-testi sonuçlarına göre kadın öğrencilerin mesleki gelişim yatkınlıklarının ve mesleki bilinçlerinin erkek öğrencilere kıyasla istatistiki açıdan anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 3. Yaş Değişkenine Göre Katılımcıların Mesleki Kariyer Farkındalık Ölçeğine Verdikleri Yanıtlara İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (N=1374)

Ölçek Alt Boyutları	Yaş	N	Ort.	Ss.	t	p	Fark (Scheffe)
Mesleki Gelişim Yatkınlığı	18-21 arası	668	3.61	.60	9.86	.00*	3 >1-2
	22-24 arası	546	3.62	.62			
	25 ve üzeri	160	3.85	.68			
Mesleki Hazır Bulunma	18-21 arası	668	4.00	.63	11.75	.00*	3 >1-2
	22-24 arası	546	4.04	.60			
	25 ve üzeri	160	4.27	.57			
Mesleki Bilinç	668	4.17	.54	.63	1.23	.29	-
	546	4.16	.53	.60			
	160	4.24	.57	.57			
Mesleki Özgüven	668	668	3.82	.61	11.34	.00*	3 >1-2
	546	546	3.83	.57			
	160	160	4.08	.60			

Örneklemedeki öğrencilerin mesleki kariyer farkındalık ölçeğine yaş değişkenine göre verdikleri yanıtların puan ortalamalarında; mesleki gelişim yatkınlığı, mesleki hazır bulunma ve mesleki özgüven alt boyutlarında istatistiki açıdan anlamlı bir farklılığın olduğu [$F_{(2,1371)}=9.86;11.75;11.34, p<.05$], mesleki bilinç alt boyutunda ise istatistiki açıdan anlamlı farklılığın olmadığı [$F_{(2,1371)}=1.23, p>.05$] saptanmıştır. Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre 25 ve üzeri yaştaki öğrencilerin mesleki gelişim yatkınlıklarının, mesleki hazır bulunmalarının ve mesleki özgüvenlerinin daha küçük yaştaki öğrencilere kıyasla istatistiki açıdan anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4. Okudukları Bölüm Değişkenine Göre Katılımcıların Mesleki Kariyer Farkındalık Ölçeğine Verdikleri Yanıtlara İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (N=1374)

Ölçek Alt Boyutları	Okudukları Bölüm	N	Ort.	Ss.	t	p
Mesleki Gelişim Yatkınlığı	Antrenörlük	337	3.64	.56	.34	.80
	Beden Eğitimi Öğretmenliği	431	3.65	.63		
	Spor Yöneticiliği	485	3.63	.64		
	Rekreasyon	121	3.67	.71		
Mesleki Hazır Bulunma	Antrenörlük	337	4.04	.55	1.55	.20
	Beden Eğitimi Öğretmenliği	431	4.09	.62		
	Spor Yöneticiliği	485	4.01	.67		
	Rekreasyon	121	4.09	.56		
Mesleki Bilinç	Antrenörlük	337	4.10	.53	1.72	.16
	Beden Eğitimi Öğretmenliği	431	4.18	.53		
	Spor Yöneticiliği	485	4.19	.55		
	Rekreasyon	121	4.21	.53		
Mesleki Özgüven	Antrenörlük	337	3.81	.52	1.77	.51
	Beden Eğitimi Öğretmenliği	431	3.87	.61		
	Spor Yöneticiliği	485	3.85	.64		
	Rekreasyon	121	3.90	.61		

Araştırmada okudukları bölüm değişkenine göre katılımcıların mesleki kariyer farkındalık ölçeğine verdikleri yanıtların puan ortalamalarında, tüm alt boyutlarda istatistiki açıdan anlamlı farklılık bulunmadığı [$t(3,1370)=.34;1.55;1.72;1.77, p>.05$] saptanmıştır.

Tablo 5. Okudukları Sınıf Değişkenine Göre Katılımcıların Mesleki Kariyer Farkındalık Ölçeğine Verdikleri Yanıtlara İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (N=1374)

Ölçek Alt Boyutları	Okudukları Sınıf	N	Ort.	Ss.	t	p
Mesleki Gelişim Yatkınlığı	1. Sınıf	368	3.56	.68	2.44	.06
	2. Sınıf	349	3.67	.54		
	3. Sınıf	339	3.67	.64		
	4. Sınıf	121	3.67	.71		
Mesleki Hazır Bulunma	1. Sınıf	349	4.03	.59	.43	.73
	2. Sınıf	339	4.06	.59		
	3. Sınıf	318	4.02	.70		
	4. Sınıf	121	3.67	.71		
Mesleki Bilinç	1. Sınıf	368	4.23	.55	2.55	.06
	2. Sınıf	349	4.18	.49		
	3. Sınıf	339	4.15	.56		
	4. Sınıf	318	4.11	.55		
Mesleki Özgüven	1. Sınıf	368	3.81	.61	1.55	.19
	2. Sınıf	349	3.90	.52		
	3. Sınıf	339	3.84	.63		
	4. Sınıf	318	3.85	.63		

Araştırmada okudukları sınıf değişkenine göre katılımcıların mesleki kariyer farkındalık ölçeğine verdikleri yanıtların puan ortalamalarında, tüm alt boyutlarda istatistiki açıdan anlamlı farklılık bulunmadığı [$t_{(3,1370)} = 2.44; .43; .06; 1.55, p > .05$] saptanmıştır.

Tablo 6. Aile Aylık Geliri Değişkenine Göre Katılımcıların Mesleki Kariyer Farkındalık Ölçeğine Verdikleri Yanıtlara İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (N=1374)

Ölçek Alt Boyutları	Okudukları Sınıf	N	Ort.	Ss.	F	p	Fark (Tamhane's T2)
Mesleki Gelişim Yatkınlığı	Asgari ücret ve altı	449	3.49	.68	16.48	.00*	4 > 1-2-3 3 > 1 2 > 1
	Asgari ücret – 4000 TL arası	226	3.67	.54			
	4001 TL – 6000 TL arası	555	3.69	.64			
	6001 TL ve üzeri	144	3.90	.63			
Mesleki Hazır Bulunma	Asgari ücret ve altı	449	3.99	.59	5.13	.00*	4 > 1-2-3
	Asgari ücret – 4000 TL arası	226	4.04	.59			
	4001 TL – 6000 TL arası	555	4.05	.59			
	6001 TL ve üzeri	144	4.24	.70			
Mesleki Bilinç	Asgari ücret ve altı	449	4.09	.55	5.37	.00*	3 > 1
	Asgari ücret – 4000 TL arası	226	4.14	.49			
	4001 TL – 6000 TL arası	555	4.22	.56			
	6001 TL ve üzeri	144	4.23	.55			
Mesleki Özgüven	Asgari ücret ve altı	449	3.77	.61	10.74	.00*	4 > 1-2-3
	Asgari ücret – 4000 TL arası	226	3.82	.52			
	4001 TL – 6000 TL arası	555	3.86	.63			
	6001 TL ve üzeri	144	4.12	.63			

Araştırmada aile aylık geliri değişkenine göre katılımcıların mesleki kariyer farkındalık ölçeğine verdikleri yanıtların puan ortalamalarında, tüm alt boyutlarda istatistiki açıdan anlamlı farklılık bulunduğu [$t_{(3,1370)}=16.48;5.13;5.37;10.74, p<.05$] saptanmıştır. Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Tamhane's T2 testi sonuçlarına göre ailesinin aylık geliri 6001 TL ve üzeri olan öğrencilerin mesleki gelişim yatkınlıklarının, mesleki hazır bulunmalarının ve mesleki özgüvenlerinin ailesinin aylık geliri daha düşük olan öğrencilere kıyasla istatistiki açıdan anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Aile aylık geliri 4001 TL ile 6000 TL arasında olan öğrencilerin mesleki bilinçlerinin aile aylık geliri asgari ücret ve altı olan öğrencilere kıyasla istatistiki açıdan anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca asgari ücret ve altı aile aylık geliri olan öğrencilerin mesleki gelişim yatkınlıklarının aile aylık geliri daha yüksek olan öğrencilere kıyasla istatistiki açıdan anlamlı düzeyde daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Tablo 7. Mezuniyet Sonrası Yönelmeyi Düşündükleri Çalışma Alanı Değişkenine Göre Katılımcıların Mesleki Kariyer Farkındalık Ölçeğine Verdikleri Yanıtlara İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (N=1374)

Ölçek Alt Boyutları	Mezuniyet Sonrası Yönelmeyi Düşündükleri Çalışma Alanı	N	Ort.	Ss.	F	p	Fark (Scheffe)
Mesleki Gelişim Yatkınlığı	Antrenörlük	176	3.73	.64	7.51	.00*	1 > 5 4 > 2-3-5
	Beden Eğitimi Öğretmenliği	651	3.63	.59			
	Spor Yöneticiliği	155	3.53	.67			
	Polislik/Askerlik	179	3.81	.67			
	Akademisyenlik	213	3.52	.62			
Mesleki Hazır Bulunma	Antrenörlük	176	4.13	.58	6.21	.00*	1 > 3 4 > 3 5 > 3
	Beden Eğitimi Öğretmenliği	651	4.02	.59			
	Spor Yöneticiliği	155	3.87	.72			
	Polislik/Askerlik	179	4.16	.59			
	Akademisyenlik	213	4.09	.62			
Mesleki Bilinç	Antrenörlük	176	4.21	.57	6.71	.00*	2 > 5 4 > 3-5
	Beden Eğitimi Öğretmenliği	651	4.19	.53			
	Spor Yöneticiliği	155	4.07	.50			
	Polislik/Askerlik	179	4.29	.51			
	Akademisyenlik	213	4.05	.57			
Mesleki Özgüven	Antrenörlük	176	3.93	.61	2.89	.02*	4 > 2
	Beden Eğitimi Öğretmenliği	651	3.82	.58			
	Spor Yöneticiliği	155	3.79	.72			
	Polislik/Askerlik	179	3.96	.56			
	Akademisyenlik	213	3.85	.58			

Araştırmada mezuniyet sonrası yönelmeyi düşündükleri çalışma alanı değişkenine göre katılımcıların mesleki kariyer farkındalık ölçeğine verdikleri yanıtların puan ortalamalarında, tüm alt boyutlarda istatistiki açıdan anlamlı farklılık bulunduğu [$t_{(4,1369)}=7.51;6.21;6.71;2.89, p<.05$] saptanmıştır. Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre mezuniyet sonrası polislik/askerlik çalışma alanına yönelmeyi düşünen öğrencilerin mesleki gelişim yatkınlıklarının diğer alanlara yönelmeyi düşünen, mesleki hazır bulunmalarının spor yöneticiliğine

yönelmeyi düşünen, mesleki bilinçlerinin spor yöneticiliği ve akademisyenliğe yönelmeyi düşünen, mesleki özgüvenlerinin beden eğitimi öğretmenliğine yönelmeyi düşünen öğrencilerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, antrenörlüğe yönelmeyi düşünen öğrencilerin mesleki gelişim yatkınlıklarının akademisyenliğe yönelmeyi düşünen, mesleki hazır bulunmalarının spor yöneticiliğine yönelmeyi düşünen öğrencilerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bunların yanında, akademisyenliğe yönelmeyi düşünen öğrencilerin mesleki hazır bulunmalarının spor yöneticiliğine yönelmeyi düşünen öğrencilerden, beden eğitimi öğretmenliğine yönelmeyi düşünen öğrencilerin de mesleki bilinçlerinin akademisyenliğe yönelmeyi düşünen öğrencilerden daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Tablo 8. Spor Yapma Durumu Değişkenine Göre Katılımcıların Mesleki Kariyer Farkındalık Ölçeğine Verdikleri Yanıtlara İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (N=1374)

Ölçek Alt Boyutları	Spor Yapma Durumu	N	Ort.	Ss.	F	p	Fark (Tamhane's T2)
Mesleki Gelişim Yatkınlığı	Lisanslı olarak yapıyorum	592	3.71	.61			
	Boş zaman geçirme amaçlı yapıyorum	623	3.62	.64	11.74	.00*	1 > 2-3 2 > 3
	Yapmıyorum	159	3.45	.59			
Mesleki Hazır Bulunma	Lisanslı olarak yapıyorum	592	4.10	.55			
	Boş zaman geçirme amaçlı yapıyorum	623	4.03	.63	8.00	.00*	1 > 3
	Yapmıyorum	159	3.89	.73			
Mesleki Bilinç	Lisanslı olarak yapıyorum	592	4.19	.52			
	Boş zaman geçirme amaçlı yapıyorum	623	4.21	.55	13.24	.00*	1 > 3 2 > 3
	Yapmıyorum	159	3.97	.52			
Mesleki Özgüven	Lisanslı olarak yapıyorum	592	3.91	.61			
	Boş zaman geçirme amaçlı yapıyorum	623	3.85	.63	10.45	.00*	1 > 3 2 > 3
	Yapmıyorum	159	3.85	.60			

Araştırmada mezuniyet sonrası yönelmeyi düşündükleri çalışma alanı değişkenine göre katılımcıların mesleki kariyer farkındalık ölçeğine verdikleri yanıtların puan ortalamalarında, tüm alt boyutlarda istatistiki açıdan anlamlı farklılık [$t_{(2,1371)}=11.74;8.00;13.24;10.45, p<.05$] saptanmıştır. Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Tamhane's T2 testi sonuçlarına göre lisanlı olarak veya boş zaman geçirme amaçlı olarak spor yapan öğrencilerin mesleki gelişim yatkınlıklarının, mesleki hazır bulunmalarının, mesleki bilinçlerinin ve mesleki özgüvenlerinin spor yapmayan öğrencilerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tartışma

Bu bölümde katılımcıların Mesleki Kariyer Farkındalık Ölçeği 'ne verdikleri cevapların analizi sonucu ortaya koyulan bulguların yorumlanması ve literatürde konu ile ilgili yapılan çalışmaların bulguları ile karşılaştırılarak incelenmesine yer verilmiştir.

Araştırmaya katılan spor bilimlerinde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin cinsiyet değişkenine göre Mesleki Kariyer Farkındalık Ölçeğine verdikleri yanıtların; mesleki hazır bulunma ve mesleki özgüven alt boyutlarında istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık göstermediği, mesleki gelişim yatkınlığı ve mesleki bilinç alt boyutlarında ise istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır. En düşük ortalama puanların mesleki gelişim yatkınlığı alt boyutunda her iki cinsiyet grubunda da orta üstü düzeyde, en yüksek ortalama puanların ise mesleki bilinç alt boyutunda erkek öğrencilerde orta üstü düzeyde, kadın öğrencilerde ise yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Kadınların kariyer farkındalıklarında erkeklere kıyasla mesleki bilinçlerinin daha yüksek olmasında, iş hayatında karşılaştıkları engellerin etkisi olduğu söylenebilir. Cinsiyet, bireylerin mesleklere yönelimlerine etki eden faktörlerin başında gelmektedir (Altuntaş, Atlı ve Kış, 2016). Kadınlar ülkemizde popülasyonun yarısını oluşturmalarına karşın, iş dünyasında erkekler kadar yer edinememektedirler (Barutçugil, 2002). Araştırmaya katılan spor bilimlerinde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin yaş değişkenine göre Mesleki Kariyer Farkındalık Ölçeğine verdikleri yanıtların; mesleki bilinç alt boyutunda istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık göstermediği, mesleki gelişim yatkınlığı, mesleki hazır bulunma ve mesleki özgüven alt boyutlarında ise istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır. En düşük ortalama puanların mesleki gelişim yatkınlığı alt boyutunda tüm öğrencilerde orta üstü düzeyde, en yüksek ortalama puanların ise mesleki hazır bulunma alt boyutunda 25 ve üzeri yaşta öğrencilerde yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin yaşları arttıkça ortalama puanlarının da arttığı görülmüştür. Bireylerin yaşları arttıkça daha çok deneyim ve tecrübe edinerek olgunlaşmalarının, mesleki kariyer farkındalıklarını arttırmalarında etkili olduğu düşünülebilir. Literatürde konu ile ilgili yapılan bazı araştırmalarda ortaya koyulan sonuçların araştırmamızı destekler nitelikte olduğu söylenebilir (Guan vd., 2016; Şentürk ve Buran, 2015; Van Der Heijden vd., 2009).

Araştırmaya katılan spor bilimlerinde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin okudukları bölüm değişkenine göre Mesleki Kariyer Farkındalık Ölçeğine verdikleri yanıtların; tüm alt boyutlarda istatistiki açıdan anlamlı farklılık göstermediği saptanmıştır. En düşük ortalama puanların mesleki gelişim yatkınlığı alt boyutunda tüm bölümlerdeki öğrencilerde orta üstü düzeyde ve en yüksek ortalama puanların ise mesleki bilinç alt boyutunda antrenörlük beden eğitimi ve spor yöneticiliği bölümleri öğrencilerinde orta üstü düzeyde, rekreasyon bölümü öğrencilerinde yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Üniversitelerde spor bilimleri alanında yer alan programların, öğrencilerin kariyer farkındalıklarını şekillendirme açısından benzer düzeyde etki gösterdikleri söylenebilir. Literatürde konu ile ilgili yapılan bazı araştırmalarda (Ayaz, 2017; Karakaya vd., 2013; Şentürk, 2019; Yanatma, 2019) araştırmamız sonuçları ile benzer doğrultuda sonuçlar yer almaktadır.

Araştırmaya katılan spor bilimlerinde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin okudukları sınıf değişkenine göre Mesleki Kariyer Farkındalık Ölçeğine verdikleri yanıtların; tüm alt boyutlarda istatistiki açıdan anlamlı farklılık göstermediği saptanmıştır. En düşük ortalama puanların mesleki gelişim yatkınlığı alt boyutunda tüm sınıflardaki öğrencilerde orta üstü düzeyde ve en yüksek ortalama

puanların ise mesleki bilinç alt boyutunda 1. sınıf öğrencilerinde yüksek düzeyde, 2. sınıf, 3. sınıf ve 4. sınıf öğrencilerinde orta üstü düzeyde olduğu belirlenmiştir. Bu durum, üniversitelerde spor bilimleri alanında verilen eğitimlerin, öğrencilerin kariyer farkındalıklarını arttırmalarında eksik kaldığının bir işareti olarak düşünülebilir. Spor bilimlerinde öğrenim gören öğrencilerin meslek hayatlarında başarıya ulaşabilmeleri için donanımlı ve nitelikli olmaları gerekmektedir. Bireylerin donanım ve nitelik kazanmalarında ise en temel görev eğitime düşmektedir (Hacıcaferoğlu, 2020; Karataş vd., 2015). Araştırmaya katılan spor bilimlerinde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin aile aylık geliri değişkenine göre Mesleki Kariyer Farkındalık Ölçeğine verdikleri yanıtların; tüm alt boyutlarda istatistiki açıdan anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır. En düşük ortalama puanların mesleki gelişim yatkınlığı alt boyutunda, ailelerin geliri fark etmeksizin tüm öğrencilerde orta üstü düzeyde ve en yüksek ortalama puanların ise mesleki hazır bulunma alt boyutunda 6001 TL ve üzeri aile aylık geliri olan öğrencilerde yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Ayrıca ailelerinin aylık gelir düzeyi arttıkça öğrencilerin mesleki kariyer farkındalık düzeylerinin de arttığı görülmüştür. Buna göre maddi imkânı daha iyi olan ailelerin çocuklarını mesleklere yönelik bilinçlendirmede daha başarılı oldukları düşünülebilir. Literatürde konu ile ilgili araştırmalar incelendiğinde, araştırmamız sonuçları ile paralellik gösteren çalışmaların (Akbaş, 2019; Gökçe ve Traş, 2017; Uğurlu, 2020) yer aldığı görülmüştür. Buna karşın, literatürde araştırma sonuçlarımız ile paralellik göstermeyen çalışmalara da rastlanmıştır. Çetin ve Karalar (2016) araştırmalarında X, Y ve Z kuşağı öğrencilerinin kariyer algılarını incelemiştir. Araştırma bulgularına göre; ailesi daha düşük gelir düzeyindeki öğrencilerin, ailesinin gelir düzeyi yüksek öğrencilere kıyasla, daha yüksek kariyer algısına sahip oldukları ortaya koyulmuştur.

Araştırmaya katılan spor bilimlerinde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin mezuniyet sonrası yönelmeyi düşündükleri çalışma alanı değişkenine göre Mesleki Kariyer Farkındalık Ölçeğine verdikleri yanıtların; tüm alt boyutlarda istatistiki açıdan anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır. En düşük ortalama puanların mesleki gelişim yatkınlığı alt boyutunda, mezuniyet sonrası yönelmeyi düşündükleri çalışma alanı fark etmeksizin tüm öğrencilerde orta üstü düzeyde ve en yüksek ortalama puanların ise mesleki bilinç alt boyutunda polislik/askerlik çalışma alanına yönelmeyi düşünen öğrencilerde yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Ayrıca araştırmamızda mezuniyet sonrası yönelmeyi düşünülen çalışma alanı değişkenine göre öğrencilerin betimsel istatistikleri değerlendirildiğinde, okudukları bölüm ile ilgili alanlara yönelimlerinin oldukça düşük olduğu görülmüştür. Mesleki kariyer farkındalık puan ortalamaları orta üstü ve yüksek düzeyde olan öğrencilerin, mezun olduktan sonra bu şekilde okudukları bölümden farklı meslek alanlarına yönelmeyi düşünmelerinin, okudukları alanın sunduğu iş seçeneklerini cazip görmediklerinin göstergesi olduğu söylenebilir. Ayrıca analizlerde mezuniyet sonrasında polisliğe/askerliğe yönelmeyi düşünen öğrencilerin mesleki özgüvenlerinin, öğretmenliğe yönelmeyi düşünen öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür. Buna ek olarak mezun olduktan sonra polisliğe/askerliğe yönelmeyi düşünen öğrencilerin diğer tüm öğrencilere kıyasla en yüksek mesleki özgüvene sahip oldukları tespit edilmiştir. Polislik ve askerliğin meslek doğası gereği son derece cesaret ve özgüvene sahip olmayı gerektirmesi göz önüne alındığında böyle bir analiz sonucu ile karşılaştırılması düşünülebilir. Çünkü bireyler kişilik özelliklerine uyan meslek alanlarına yönelmekte ve bu mesleklerde başarı göstermektedir (Super, 1953).

Araştırmaya katılan spor bilimlerinde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin spor yapma durumu değişkenine göre Mesleki Kariyer Farkındalık Ölçeğine verdikleri yanıtların; tüm alt boyutlarda

istatistiki açıdan anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır. En düşük ortalama puanların mesleki gelişim yatkınlığı alt boyutunda mesleki gelişim yatkınlığı alt boyutunda tüm öğrencilerde orta üstü düzeyde ve en yüksek ortalama puanların ise mesleki bilinç alt boyutunda boş zaman geçirme amaçlı spor yapan öğrencilerde yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Ayrıca lisanslı olarak ve boş zaman geçirme amaçlı spor yapan öğrencilerin mesleki kariyer farkındalıklarının, spor yapmayan öğrencilere kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Araştırmamıza katılan öğrencilerin spor bilimleri alanında eğitim aldıkları göz önüne alındığında aktif olarak spor yapmalarının, bu alanı benimsemelerinde ve bu alana yönelik mesleki benliklerini oluşturmalarında katkısı olduğu düşünülebilir. Konu ile ilgili literatür incelendiğinde, araştırma sonuçlarımızı destekler nitelikte çalışmaların yer aldığı görülmüştür (Eratlı ve Aydın, 2020; Eroğlu, 2020; Temel ve Nas, 2018; Yaşar, 2020).

Sonuç ve Öneriler

Spor bilimleri alanında lisans düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin kariyer farkındalık düzeylerinin incelenmesi amacıyla yapılan bu araştırma sonucunda, katılımcıların ölçek maddelerine vermiş oldukları cevaplardan hareketle, katılımcı öğrencilerin kariyer farkındalıklarının genel olarak orta üstü ve yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır. Ölçeğin alt boyutlarında yer alan maddelere verdikleri yanıtların puan ortalamalarına bakıldığında ise; mesleki gelişim yatkınlığı alt boyutunda en düşük, mesleki bilinç alt boyutunda ise en yüksek düzeyde bir algının olduğu görülmüştür. Öğrencilerin demografik özelliklerine göre kariyer farkındalıklarının değişkenlikler gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin kariyer farkındalıklarını cinsiyet, yaş, aile aylık geliri, mezuniyet sonrası yönelmeyi düşündükleri çalışma alanı ve spor yapma durumu değişkenleri etkilerken; okudukları sınıf ve okudukları bölüm değişkenlerinin etkilemediği sonucuna varılmıştır. Bu bağlamda spor bilimleri alanında öğrenim gören öğrencilerin daha yüksek kariyer farkındalığına sahip olabilmeleri ve daha iyi kariyer gelişimi gösterebilmeleri için üniversitelerde; meslek seminerleri, kariyer farkındalık programları gibi farkındalık eğitimleri vb. verilmesi ve öğrencilerin lisans eğitim süreçlerinde almış oldukları eğitimler ile alakalı farklı meslek gruplarına sahip kurumlarda (işletmelerde, vb) uygulamalı olarak bilgilerinin harmanlanmasının sağlanması önerilir.

Examining Career Awareness of University Students Studying in Sport Sciences: Case of Black Sea Region*

*Oğulcan Güner***

*Serkan Hacıcaferoğlu****

Introduction and Aim

Career is an extremely broad process that can have a lifetime effect on many elements in people's lives (Akkoç, 2012). Professional career awareness is a concept that is considered to be one of the factors that contribute to the professional success and management of individuals' intelligence and talents and it is evaluated in many areas (Wiroterat, 2013). Today, sports, which is also considered as an extremely large industry, offers a wide range of career opportunities and career options for individuals such as athletes, trainers, sports trainers and managers, sports lawyers, sports psychologists and managers and those working in social media, sports photography, sports writing and sports marketing sectors. It is extremely important for the future of university students, who are in the closest period to make their career choices, to have career awareness and to make the right choices. In this context, the purpose of the current study is to examine the career awareness levels of students studying in the fields of sports sciences at universities.

Material and Method

The study is a descriptive study using quantitative research method. The general survey model was used in the study. The population of the study consists of 6067 students studying at the undergraduate level in the field of sports sciences at state universities located within the borders of the Black Sea region. The sample consists of 1374 volunteer students selected from the population with the simple random method.

* This article derived from the thesis study titled "Examination of Career Awareness of University Students Studying in Sports Sciences: The Black Sea Region Example".

** Research Asst., Recep Tayyip Erdoğan University, Faculty of Sport Sciences, Department of Sport Management, ogulcan.guner@erdogan.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4880-3166

*** Assoc. Prof. Dr., İstanbul Teknik University, Department of Physical Education, Ayazağa Campus, Maslak/İstanbul, hacicaferoglus@itu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8301-304X

Questionnaire technique was used in the study. Sociodemographic data form created by the researcher was used to examine demographic characteristics of participants and the “Professional Career Awareness Scale” developed by Sunay and Yaşar (2019) was used to measure career awareness. The scale consists of 18 items gathered in 4 sub-dimensions (Professional Development Aptitude, Professional Readiness, Professional Consciousness and Professional Self-Confidence). The analysis of the data was made using SPSS 25 statistical program package. Descriptive statistical methods (frequency, percentage, mean, standard deviation, etc.), independent sample t-test and one-way analysis of variance were used in the analysis of data.

Results

In the study, while there was a significant difference in all the sub-dimensions according to the variables of professional career awareness of the students, the status of doing sports, the field of study they intend to focus on after graduation and the family monthly income, no significant difference was found in any of the sub-dimensions depending on the variables of grade level and department attended. Moreover, a significant difference was found in the sub-dimensions of professional development aptitude, professional readiness and professional self-confidence depending on the age variable and in the sub-dimensions of professional development aptitude and professional consciousness depending on the gender variable.

Conclusion and Recommendations

As a result of this study, which was conducted to examine the career awareness levels of students studying at the undergraduate level in the field of sports sciences, it was determined that the career awareness of the participant students was generally above medium and high. When the mean scores of the answers given to the items in the sub-dimensions of the scale were examined, it was observed that the lowest level of awareness was in the sub-dimension of professional development aptitude and the highest level of awareness was in the sub-dimension of professional consciousness. In order for students studying in the field of sports sciences to have higher career awareness and to show better career development, they should be provided with opportunities to take part in career awareness raising trainings such as vocational seminars, career awareness programs, etc

Kaynakça/References

- Akbaş, M.G. (2019). *Lise Öğrencilerinin Kariyer Kaygısı Üzerine Bir Araştırma: Antalya İli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, Sakarya.
- Akkoç, F. (2012). Lise öğrencilerinin mesleki kararsızlıkları ile kariyer inançları arasındaki ilişki. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 49-70.
- Algdheeb, N.A. (2015). Professional/Career Orientation, Awareness, and Their Relationship to Locus of Control. *Journal of College Teaching & Learning*, 12(1), 13-38.
- Altuntaş, S., Atlı, A. & Kış, A. (2016). Öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin cinsiyetlerine göre meta analizi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31, 88-106.
- Arthur, M.B., & Rousseau, D.M. (1996). *The boundaryless career: A new employment principle for a new organizational era*. New York: Oxford University Press.
- Ayaz, A. (2017). Üniversite Öğrencilerinde Kariyer Uyumluluğunun Yordanmasında Psikolojik İhtiyaçlar Ve Azmin Rolü. Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, Gaziantep.

- Balcı, A. (2010). *Sosyal Bilimlerde Araştırma: Yöntem, Teknik ve İlkeler*. Sekizinci Baskı. Ankara: Pegem Akademi.
- Barutçugil, İ. (2002). *İş Hayatında Kadın Yönetici*. Birinci baskı. İstanbul: Kariyer Yayınevi.
- Birol, H. (2013). *Pozitif Kariyer*. Birinci.baskı. İstanbul: Akit Kitap.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Erkan-Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2018). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Yirmi beşinci baskı. Ankara: Pegem Akademi.
- Carson, K.D. & Bedeian A.G. (1994). Career Commitment: Construction of a Measure and Examination of Its Psychometric Properties. *Journal of Vocational Behavior*, 44(3), 237-262.
- Çetin, C. & Karalar, S. (2016). X, Y ve Z Kuşağı Öğrencilerin Çok Yönlü ve Sınırsız Kariyer Algıları Üzerine Bir Araştırma. *ÇOMÜ Yönetim Bilimleri Dergisi*, 14(28), 173-196.
- Eratlı Şirin, Y. & Aydın, Ö. (2020). Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Kariyer Değerlerinin İncelenmesi. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 3(2), 317-330.
- Eroğlu, Y.S. (2020). Career Planning Levels: A Study on Students of Physical Education and Sports School. *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*, 5(11), 596-630.
- Gottfredson, L.S. (2002). Gottfredson's theory of circumscription, compromise, and self-creation. Brown D & Associate (Ed.), *Career choice and development içinde* (85-148. ss.). San Francisco: Jossey-Bass.
- Gökçe, Z. & Traş, Z. (2017). Lise Öğrencilerinin Kariyer Karar Verme Güçlükleri ve Ego Kimlik Statülerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(1), 58- 69.
- Guan, P., Capezio, A., Restubo, S.L.D., Read, S., Lajom, J.A.L. & Li, M. (2016). The role of traditionality in the relationships among parental support, career decision-making selfefficacy and career adaptability. *Journal of Vocational Behavior*, (94), 114-123.
- Hacıcaferoğlu, S. (2020). Farklı illerde öğrenim gören spor lisesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(64), 3999-4004.
- Hall, L.M., Waddell, J., Donner, G. & Wheeler, M.M. (2004). Outcomes of A Career Planning and Development Program For Registered Nurses. *Nursing Economics*, 22(5), 231-238.
- Holland, J.L. (1997). *Making vocational choices: A theory of vocational personalities and work environments*. Third edition. Florida: Psychological Assessment Resources.
- Karakaya, Y.E., Karataş, Ö., Özdenk, Ç. & Karataş, F. (2013). Üniversiteli Sporcu Öğrencilerin Kariyer Değeri Algıları. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 14(1), 86-94.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. 23. Baskı. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Karataş, Ö., Korkmaz, M., Yücel, A.S., Hacıcaferoğlu, S. & Atalay, A. (2015). Beden Eğitimi ve Spor Yükseköğretiminde Okuyan Bayan Öğrencilerin Okuma Alışkanlıklarının İncelenmesi (Fırat Üniversitesi Örneği). *Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi*, 4(1), 161-181.
- Krumboltz, J.D., Mitchell, A.M. & Jones, G.B. (1976). A Social Learning Theory of Career Selection. *The Counseling Psychologist*, 6(1), 71-81.
- Leung, S.A. (2008). The Big Five Career Theories. Athanasou, J.A & Esbroeck, V.R. (Ed.), *International Handbook of Career Guidance içinde* (123-127. ss.). Dordrecht: Springer.
- Nasir, R. & Lin, L.S. (2013). The Relationship Between Self-Concept And Career Awareness Among Students. *Asian Social Science*, 9(1), 193-197.
- Osipow, S.H. & Fitzgerald, L.F. (1996). *Theories of Career Development*. Fourth edition. Needham Heights: Allyn and Bacon.
- Parsons, F. (1909). *Choosing a Voocation*. First edition. Boston: Houghton Mifflin Company.
- Schein, E.H. (1980). *Organizational Psychology*. Third edition. New Jersey: Prentice-Hall Inc.
- Schein, E.H. (1990). *Career Anchors (Discovering Your Real Values)*. X Edition. San Francisco: Jossey-Bass Pfeiffer.
- Sharf, R.S. (2013). *Applying Career Development Theory to Counseling*. Sixth edition. Belmont: Cengage Learning.
- Sunay, H. & Yaşar, O.M. (2019). Spor Bilimleri Öğrencilerine Yönelik Kariyer Farkındalığı Ölçeğinin (KFÖ) Geliştirilmesi. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 7-22.
- Super, E.D. (1953). A theory of vocational development. *American Psychologist*, 8(5), 185-190.
- Super, E.D. (1980). A Life-Span, Life-Space Approach to Career Development. *Journal of Vocational Behavior*, 16, 282-298.

- Şentürk, E.E. & Buran, K. (2015). Ön lisans öğrencilerinin kariyer değerlerini etkileyen faktörler üzerine bir araştırma. *Electronic Journal of Vocational Colleges*, 14, 162-180.
- Şentürk, M. (2019). *Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Kariyer Uyumlarının Duygusal Zekâ, Bölüm Ve Sınıf Düzeyleri Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Adana.
- Tabachnick, B.G. & Fidell, L.S. (2013). *Using multivariate statistics*. Sixth edition. Boston: Allyn and Bacon.
- Temel, V. & Nas, K. (2018). Beden Eğitimi Ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Kariyer Geleceği Algı Düzeylerinin İncelenmesi. İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 5(3), 35-45.
- Uğurlu, P. (2020). *Devlet ve Vakıf Üniversiteleri İşletme Lisans Öğrencilerinin Kariyer Bilinci ve Kariyer Planlama Konusundaki Farkındalıkları Üzerine Bir Değerlendirme*. Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Ankara.
- Van Der Heijden, B.I., De Lange, A.H., Demerouti, E. & Van Der Heijde, C.M. (2009). Age effects on the employability-career success relationship. *Journal of Vocational Behavior*, 74(2), 156-164.
- Wiroterat, W. (2013). Dynamic Audit Knowledge and Audit Success of CPAS in Thailand: An Empirical Investigation Of The Antecedents And Consequences. *International Journal of Business Strategy*, 13(3), 89-106.
- Yanatma, R. (2019). Üniversite Öğrencilerinin Kariyer Tercihlerinin Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Muğla.
- Yaşar, O.M. (2020). *Spor Eğitimi Alan Üniversite Öğrencilerinin Kariyer Farkındalıklarının İncelenmesi*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Spor Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara.
- Yıldırım, A. (1999). Nitel Araştırma Yöntemlerinin Temel Özellikleri ve Eğitim Araştırmalarındaki Yeri ve Önemi. *Eğitim ve Bilim*, 23(112), 7-10.
- Zamir, S. (2018). A Teaching Career: Mobility and Stagnation. *Athens Journal of Education*, 5(2), 145-160.